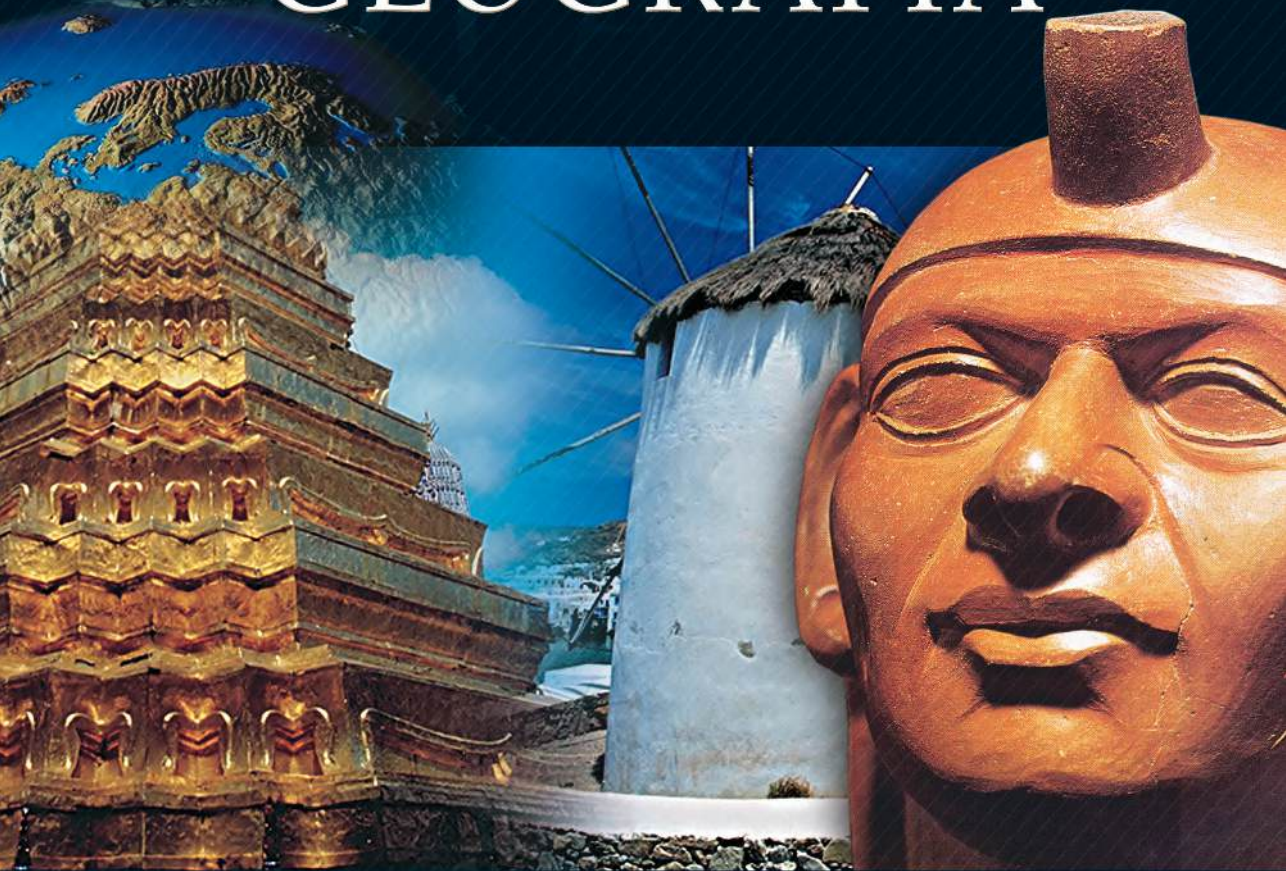

ENCYKLOPEDIA GEOGRAFIA

Po raz pierwszy:

Pełen zakres wiadomości wymaganych w szkole

Teksty łatwe do zapamiętania

Zgodne z programem i wymaganiami nauczycieli

Niezbędne tabele, zestawienia, mapy i wykresy

Geografia

Wydanie II poprawione

Autorzy haseł:

Dominika Wrońska, Elżbieta Pitrus, Janusz Górecki, Sławomir Jaszczuk, Leszek Klimiuk

Dodatek encyklopedyczny:

Sławomir Jaszczuk

Redakcja merytoryczna:

Leszek Klimiuk

Redaktor prowadzący:

Agnieszka Nawrot

Korekta:

Zespół redakcyjny Wydawnictwa Greg

Rysunki:

Zespół autorów Encyklopedii

Zdjęcia:

Karolina Kuliś, Lilianna Michalik, Jadwiga Reczek,
Dariusz Dąbrowski, Łukasz Kozub, Piotr Kuzera, P. Wąłach, Dominika Wrońska

ISBN 978-83-7327-754-0

© Copyright by Wydawnictwo „GREG”

Kraków

31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B

tel. (12) 680-15-50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa „GREG”.

Dotyczy to także przenoszenia danych do systemów komputerowych,
wykonywania fotokopii i mikrofilmów.

Skład i łamanie: BROS

Opracowanie graficzne: BROS

Projekt okładki: Grzegorz Więczkiewicz

ENCYKLOPEDIA GEOGRAFIA

DROGI CZYTELNIKU

Encyklopedia szkolna – geografia Wydawnictwa Greg to **kompedium wiedzy** przeznaczone zarówno dla uczniów szkoły podstawowej, jak i gimnazjum oraz szkół ponadgimnazjalnych oraz studentów. Dzięki zawartym w niej informacjom będziesz mógł **otrzymać pozytywną ocenę** z odpowiedzi ustnej, **zaliczyć** każdy sprawdzian, **napisać** referat, a także **przygotować się** do egzaminu gimnazjalnego, matury, kolokwium, czy egzaminu zaliczeniowego.

Encyklopedia została napisana przez młodych naukowców-geografów, którzy korzystali z najświeższych danych, aby dać możliwie najaktualniejsze informacje. Pisząc dla uczniów i studentów, starali się zachować prostotę języka i klarowność wykładu, aby nikt z naszych Czytelników nie miał kłopotów z przyswojeniem wiadomości i z ich zrozumieniem. Autorzy wzięli pod uwagę nie tylko **programy szkolne** i zakres wiadomości wymaganych na wyższych uczelniach, ale także na przykład **standardy maturalne**, obowiązujące na maturze, a szczególnie dokładnie opracowali zagadnienia, sprawiające uczniom duże kłopoty.

Dzięki tej książce każdy Czytelnik będzie dokładnie wiedział, czego wymaga od niego nauczyciel, lub egzaminator, a co najważniejsze będzie dysponował rzetelną wiedzą na dany temat. W tabelach zamieszczono **najnowsze dane liczbowe**, a liczne rysunki znacznie ułatwiają zrozumienie zagadnień geograficznych.

Encyklopedia zawiera:

- bogato omówione kontynenty, państwa i regiony;
- zagadnienia z geografii fizycznej i geografii społeczno-ekonomicznej, kartografii i astronomii;
- omówienie organizacji międzynarodowych;
- omówienie zagadnień społecznych, religijnych, gospodarczych i demograficznych.

Specjalnie dla maturzystów zostały tu zamieszczone w formie haseł standardy wymagań maturalnych, np.: Metody prezentacji informacji geograficznej; Przestrzenne zróżnicowanie środowiska geograficznego. W *Dodatku encyklopedycznym* w licznych tabelach zebrano przydatne dane, dotyczące zarówno Polski jak i świata. Poszczególne pojęcia zostały jasno i precyzyjnie opisane, tak aby można było łatwo i szybko odnaleźć konkretne informacje. Przy terminach pochodzących z języków obcych podano ich źródłostów. Hasłom towarzyszą rysunki poglądowe i mapy. Szczególnie ważne informacje, zwłaszcza w obrębie bardzo rozbudowanych haseł, zostały wytłuszczone, aby ułatwić ich odnalezienie. Liczne odsyłacze kierują do kolejnego, potrzebnego Czytelnikowi hasła.

Na końcu Czytelnik znajdzie *Indeks haseł* oraz *Bibliografię*, co przyda się szczególnie studentom, chcącym poszerzać swoją wiedzę lub doprecyzować informacje.

Jesteśmy przekonani, że nasza *Encyklopedia* pomoże uczniom i studentom osiągnąć właśnie takie **wyniki, jakich oczekują**. Mamy nadzieję, że stanie się ona dla Was niezastąpioną pomocą w przygotowaniu do lekcji geografii oraz egzaminów, a także cennym źródłem informacji.

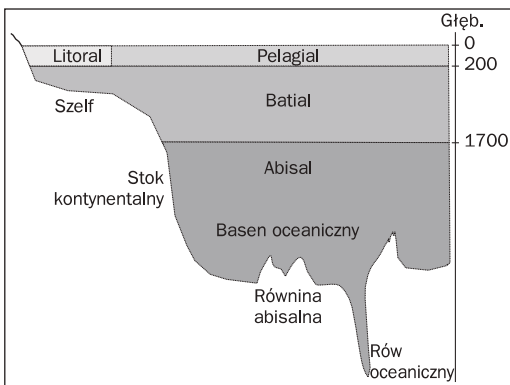
Autorzy
i
Wydawnictwo Greg

a

ABCHAZJA – autonomiczna republika znajdująca się w północno-zachodniej Gruzji, nad Morzem Czarnym. Ludność Abchazji dąży do oderwania się od Gruzji i przyłączenia do Federacji Rosyjskiej. (SJ)

ABIDŻAN – największe miasto oraz centrum gospodarcze i naukowe Wybrzeża Kości Słoniowej, liczące około 2,5 mln mieszkańców, do 1983 roku stolica tego państwa. (SJ)

ABISAL – najgłębsza, denna strefa → **oceanów** i → **mórz**, pozbawiona dopływu promieni słonecznych, charakteryzująca się niską temperaturą

Ryc. 1. Strefy życia organicznego w oceanie

(około 2–3°C), wysokim ciśnieniem wody (200–600 atmosfer). Obejmuje aż 75% obszarów oceanów i mórz rozciągających się nad dnem → **basenów oceanicznych**, na głębokościach większych niż 1700 m. Nie występują w abisalu organizmy fotosyntezujące, a jedynie fauna głębinowa odżywiająca się martwą materią docierającą tutaj z wyżej położonych stref → **litoralu** i → **pelagialu**. Człowiek osiągnął strefę abisalu dopiero w roku 1953, kiedy francuski badacz A. Piccard w pierwszym, zbudowanym przez siebie, batyskafie zszedł na głębokość 3150 m. W roku 1960 syn konstruktora, J. Piccard, i D. Walsh w batyskafie Trieste dotarli do najgłębszego zmierzonego wówczas miejsca na → **Ziemi** (11 020 m) – Głębi Challengerera na dnie Rowu Mariańskiego. (EP)

ABISYŃSKA WYŻYNA – duży obszar wyżyny leżący w północnej i zachodniej Etiopii oraz na terytorium Erytrei. (SJ)

ABLACJA DESZCZOWA – proces geologiczny polegający na spłukiwaniu zwiędziny skalnej przez spływające po stoku wody opadowe. (DW)

ABLACJA LODOWCOWA – proces w wyniku, którego → **lodowiec** traci masę. Ubytek masy lodowca może zachodzić w wyniku ablacji fizycz-

Anej i mechanicznej. **Ablacja fizyczna** zachodzi, gdy w procesie utraty masy następuje przejście fazowe ze stanu skupienia stałego w stan płynny lub gazowy. Na ablację fizyczną składają się następujące procesy: → **sublimacji** → **śniegu** i → **lodu**, topnienia śniegu i lodu na powierzchni lodowca, topnienia lodu na kontakcie z wodą morską, topnienia wnętrza lodowca oraz parowania wody roztopowej. **Ablacja mechaniczna** obejmuje procesy utraty masy lodowca z pominięciem przemian fazowych lodu. Na ablację mechaniczną składają się następujące procesy: zwiwanie śniegu z lodowca, obrywanie się lawin lodowych i śnieżnych z lodowców zawieszonych nad dnem doliny głównej, odrywanie się brył i gór lodowych (cielenie) w miejscu kontaktu z wodą morską lub jeziorną. Tempo ablacji lodowcowej zależy od temperatury powietrza, insolacji (nasłonecznienia, przemian fazowych w obrębie lodowca oraz od oddawania ciepła przez ściany skalne otaczające pokrywą śnieżną lub lodową. Proces ablacji lodowcowej charakteryzuje się zmienną intensywnością w ciągu roku. Niektóre z wymienionych procesów są epizodyczne. Za najważniejsze rodzaje ablacji uznaje się topnienie lodowcowe, sublimację wraz z parowaniem oraz cielenie lodowca. W wyniku nierównomiernej ablacji powstają formy lodowe o różnych kształtach, m.in. rynny, kotły i piramidy. (DW)

ABORYGENI – (z łac.: *ab* – od + *origo*, *-inis* – początek); termin używany w starożytności jako nazwa tubylczych ludów zamieszkujących Lacjum i Kampanię – krainy położone na Półwyspie Apenińskim. Współcześnie jest stosowany jako umowna nazwa rdzennej ludności → **Australii**, zamieszkującej ten kontynent jeszcze przed przybyciem Europejczyków. W wyniku europejskiej ekspansji, polegającej na wypieraniu Aborygenów z najbardziej żyznych obszarów Australii, ich liczba spadła z około 750 tys. (w chwili pojawienia się Europejczyków) do 67 tys. w 1933 roku. Na katastrofalny spadek liczby rdzennej ludności miała też wpływ polityka państwa wobec Aborygenów oparta na ich przymusowej → **asymilacji**, prowadzona do lat 60. XX wieku. Od kilkudziesięciu lat liczba Aborygenów wzrasta i w 2001 roku wynosiła 410 tys. osób (2,2% ludności Australii). Zamieszkują na słabo zaludnionych obszarach Terytorium Północnego (stanowią 25% ogółu ludności tej jednostki administracyjnej), Australii Za-

chodniej i Queenslandu, niektórzy nadal prowadzą koczowniczy tryb życia. Przyjęta polityka asymilacji dobrowolnej, przyznanie Aborygenom pełni praw wyborczych (1984) oraz stworzenie instytucji wspierających przedsiębiorczość wśród rdzennej ludności mają na celu poprawę → **poziomu życia** Aborygenów. (JG)

ABRAZJA – mechaniczne ścieranie, wygładzanie i wyorywanie skał podłoża i okruchów skalnych. Zachodzi wskutek wzajemnego uderzania oraz tarcia o podłoże transportowanego przez wodę, lód lub wiatr materiału skalnego. Wyróżnia się abrazję morską, rzeczną, lodowcową i eoliczną (→ **procesy eoliczne**). Efektywność abrazji zależy od → **struktury**, → **litologii** i → **uszczelinienia** podłoża skalnego oraz od wielkości transportowanego materiału. Proces abrazji prowadzi do powstania → **platformy abrazyjnej**. (DW)

ABUDŻA – stolica Nigerii licząca około 350 tys. mieszkańców. Leży w środkowej części tego państwa. (SJ)

ACIDOFITY → **ekologiczne grupy roślin**

ACONCAGUA – najwyższy szczyt Ameryki Południowej (6960 m n.p.m.) leżący w Andach, na terytorium Argentyny. (SJ)

ADDIS ABEBA – stolica Etiopii licząca 2,4 mln mieszkańców. Leży na Wyżynie Abisyńskiej. (SJ)

ADEŃSKA ZATOKA – część Morza Arabskiego między Półwyspem Arabskim i Somalijskim. (SJ)

ADIABATYCZNE PROCESY – zmiany temperatury w wyniku sprężania lub rozprężania porcji powietrza atmosferycznego przy braku wymiany ciepła z otoczeniem. Sprężaniu towarzyszy wzrost → **temperatury powietrza**, a rozprężaniu jej spadek. Adiabatyczne procesy zachodzą na skutek wznoszenia się (rozprężanie) lub opadania (sprężanie) powietrza atmosferycznego. Zmiany temperatury są określane za pomocą gradientu suchoadiabatycznego lub wilgotnoadiabatycznego.

- gradient suchoadiabatyczny – określa tempo zmian temperatury powietrza suchego, pozbawionego → **pary wodnej**, podczas jego wznosze-

nia lub opadania. Wielkość tego gradientu wynosi ok. $1^{\circ}\text{C}/100\text{ m}$.

- gradient wilgotnoadiabatyyczny – określa tempo zmian temperatury powietrza wilgotnego, nasyconego parą wodną podczas jego wznoszenia lub opadania. Wielkość tego gradientu wynosi ok. $0,6^{\circ}\text{C}/100\text{ m}$. Spadek temperatury wznoszącej się porcji powietrza jest wolniejszy niż w przypadku gradientu suchoadiabatycznego, ponieważ następuje → **kondensacja pary wodnej** wraz z wydzielaniem → **ciepła utajonego**. (DW)

ADRIATYCKIE MORZE – część Morza Śródziemnego leżąca między Półwyspem Apenińskim i Bałkańskim. Na jego wschodnim wybrzeżu występuje bardzo urozmaicona linia brzegowa (tzw. wybrzeże dalmatyńskie). (SJ)

ADWEKCYJA MAS POWIETRZA – poziome przemieszczanie się mas powietrza o określonych warunkach termicznych i wilgotnościowych. → **masy powietrza**. (DW)

AEROZOLE ATMOSFERYCZNE – cząstki stałe zawieszone w → **atmosferze** pochodzenia naturalnego lub antropogenicznego. Koncentrację aerozoli w atmosferze określa się zazwyczaj liczbą cząstek zawartych w 1 cm^3 powietrza. Aerozole podlegają procesom koagulacji i agregacji. Koagulacja spowodowana jest przez zlewianie się mikroskopijnych kropelek wody, natomiast agregacja zachodzi podczas zderzania się cząstek stałych. Największe ilości aerozoli w powietrzu atmosferycznym znajdują się na lądach. (Tab. 1.) (DW)

AFELIUM → aphelium

AFGANIEC → **wiatry lokalne**, chamsin

AFGANISTAN – Republika Afganistanu. Państwo położone w południowo-zachodniej Azji. Powierzchnia $652,2\text{ tys. km}^2$. Liczba ludności 27 mln mieszkańców (wg ONZ w 2003 r.). Stolica Kabul. Język urzędowy paszto (afgański) i dari (perski). Jednostka monetarna afgani (1 afgani = 100 puli). Skład narodowościowy: Pasztunowie, Tadzycy, Uzbeki, Hazarowie, Ajmakowie, Turkmeni i inni. Religia: islam (sunnici i szyici). Aż 69% czynnych zawodowo pracuje w rolnictwie, co przy wykorzystaniu nieco ponad połowy powierzchni kraju na użytkowanie rolne przekłada się na niski poziom PKB na mieszkańca. Kraj dotknięty problemem analfabetyzmu (69% ludności w wieku powyżej 15 lat nie potrafi czytać i pisać). (SJ)

AFRYKA – druga pod względem wielkości część świata o powierzchni $30\,316\text{ tys. km}^2$, tj. 19,9% całkowitej powierzchni → **lądów** na kuli ziemskiej, położona na wszystkich czterech półkulach. Kontynent zamieszkuje 869 mln ludzi (2004).

INFORMACJE WSTĘPNE: Od zachodu otacza Afrykę Ocean Atlantycki, od północy Morze Śródziemne, od wschodu Morze Czerwone i Ocean Indyjski. Afryka jest → **kontynentem** odosobnionym, od → **Europy** oddziela ją Cieśnina Gibraltarska, od → **Azji** Przesmyk Sueski i Cieśnina Bab al-Mandab. **Skrajnymi punktami Afryki** są:

- na północy – → **wyspa** La Galite (Tunezja),
- na południu – wyspa Gough w → **archipelagu** Tristan de Cucha (terytorium brytyjskie),
- na wschodzie – wyspa Rodrigues w archipelagu Maskarenów,
- na zachodzie – wyspa Santo Antão w archipelagu Wysp Zielonego Przylądka.

Skrajne punkty lądowej (kontynentalnej) części Afryki to:

- na północy – Przylądek Biały $37^{\circ}25'\text{N}$ (Tunezja),

Tab. 1. Podział cząstek stałych ze względu na pochodzenie

Pochodzenie		Charakterystyka
Naturalne	morskie	kropelki wody z załamujących się fal morskich; mikroskopijne kryształki soli
	lądowe	różnego rodzaju unoszone przez wiatr pyły wulkaniczne lub pyły zawiewane z powierzchni lądowych; mikroskopijne ziarna mineralne
	biogeniczne	bakterie, zarodniki roślin, pyłki kwiatowe produkowane przez organizmy żywe
	inne	pyły wulkaniczne
Antropogeniczne		pyły, cząstki sadzy, dymy powstające przy procesach spalania

- **front polarny** – oddziela masy powietrza polarne od zwrotnikowego,
- **front zwrotnikowy** – oddziela masy powietrza zwrotnikowego od równikowego.

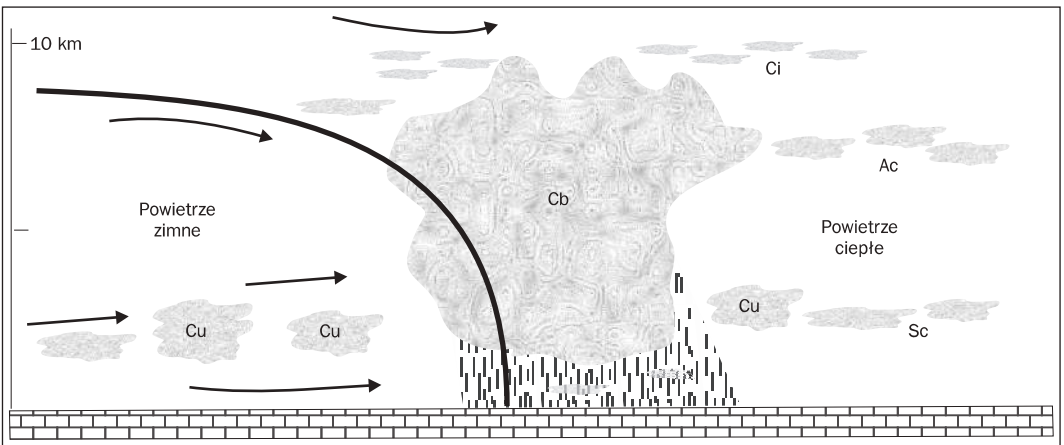
RODZAJE FRONTÓW WTÓRNYCH:

• **front ciepły** – powstaje, gdy cieplejsze powietrze nasuwa się na powietrze chłodne. Wówczas następuje wolny ruch powietrza ciepłego wzdłuż nachylonej pod małym kątem powierzchni frontowej. Powietrze ciepłe wolno wypiera powietrze chłodniejsze, co prowadzi do → **kondensacji pary wodnej** i formowania się całego systemu chmur typu → **Cirrus** (Ci), → **Cirrostratus** (Cs), → **Altostratus** (As), i → **Nimbostratus** (Ns). Podczas przechodzenia frontu ciepłego zazwyczaj dochodzi do wystąpienia opadów ciągłych o niezbyt inten-

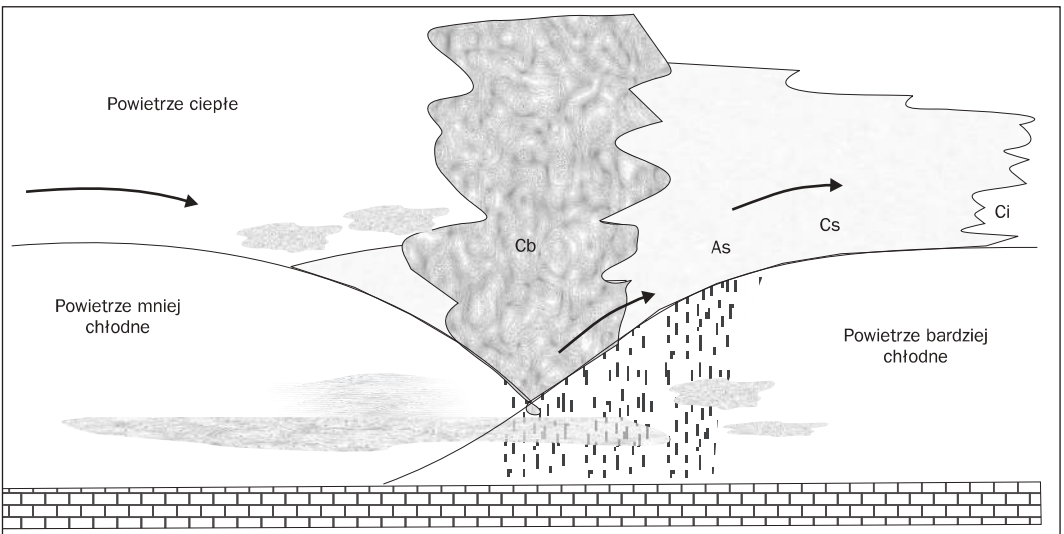
sywnym charakterze, spadku ciśnienia oraz do wzrostu → **temperatury powietrza**. (Ryc. 25.)

• **front chłodny** – powstaje, gdy cięższe chłodne powietrze wypiera masę powietrza cieplejszego ku górze. Podczas przechodzenia frontu chłodnego następuje rozwój ruchów wstępujących powietrza ciepłego. Tworzą się chmury typu → **Altostratus** (Ac), → **Cumulus** (Cu) oraz → **Cumulonimbus** (Cb). Front chłodny w porównaniu z frontem ciepłym porusza się szybciej, często kształtując pogodę zmienną z opadami o charakterze ulew z burzami, porwistym wiatrem oraz znacznym spadkiem temperatury powietrza (Ryc. 26.),

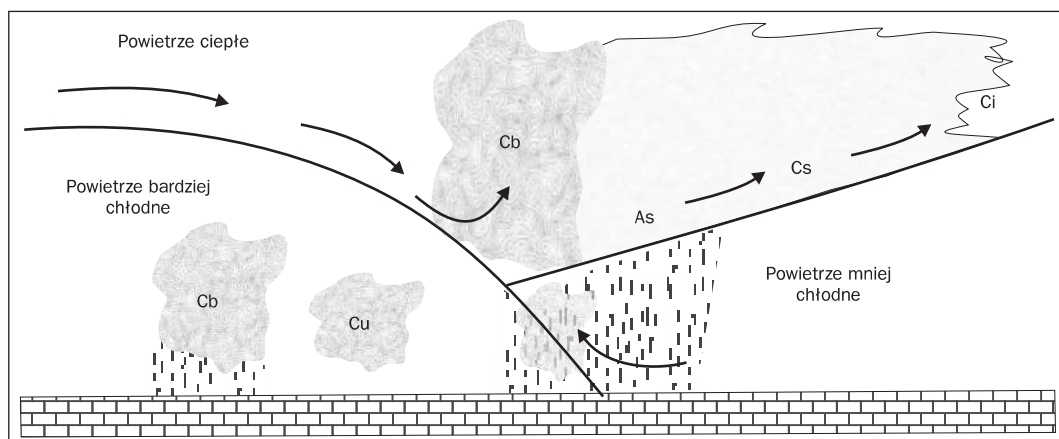
• **front zokludowany** – obszar łączenia się i przenikania trzech mas powietrza, chłodnego, chłodniejszego i ciepłego. Front zokludowany powstaje

Ryc. 26. Przekrój pionowy przez front chłodny

Ryc. 27. Okluzja o charakterze frontu ciepłego

Ryc. 28. Okluzja o charakterze frontu chłodnego

z połączenia frontu ciepłego z doganiającym go frontem chłodnym; tworzy charakterystyczny układ chmur oraz strefę opadów atmosferycznych. Front zokludowany może mieć cechy frontu ciepłego i chłodnego. Front okluzji ciepłej powstaje wówczas, gdy powietrze chłodne napływające za frontem okluzji jest cieplejsze od powietrza chłodniejszego znajdującego się przed frontem. Powstaje podobny układ chmur jak przy przechodzeniu frontu ciepłego. Front okluzji chłodnej powstaje wówczas, gdy zalegająca przed frontem chłodna masa powietrza jest cieplejsza od napływających za frontem chłodniejszych mas powietrza. Rodzaj zachmurzenia jest mieszaniną typów chmur takich, jak podczas przechodzenia frontu ciepłego oraz chłodnego, (Ryc. 27., 28.) (DW)

FRONTOGENEZA → front atmosferyczny

FRONTOLIZA → front atmosferyczny

FUMAROLE → ekshalacje wulkaniczne

FUNKCJA MIASTOTWÓRCZA → funkcje miasta

FUNKCJE LASÓW → las

FUNKCJE MIASTA – określone zadania, role, jakie miasta spełniają dla społeczeństwa i gospodarki, co pozwala odróżnić je od innych miast. Wyróżnia się produkcyjne i usługowe funkcje miasta. Do funkcji produkcyjnych zalicza się:

- **funkcję przemysłową** – miasta charakteryzujące się posiadaniem funkcji przemysłowej dzielą

się na ośrodki górnicze oraz ośrodki przemysłu przetwórczego,

- **funkcję rzemieślniczą.**

Do funkcji usługowych zalicza się:

- **funkcję handlową** – w starożytności i średniowieczu była dominującą funkcją miast, współcześnie przejawia się m.in. w organizowaniu w danym mieście targów i międzynarodowych wystaw,

- **funkcję komunikacyjną** – związaną z dogodnym położeniem miast przy ważnych węzłach komunikacyjnych (portach lotniczych czy węzłach autostradowych), szlakach komunikacyjnych (drogowych, kolejowych, żeglugi śródlądowej) oraz na wybrzeżach morskich,

- **funkcję turystyczną i wypoczynkową** – występującą m.in. w uzdrowiskach, kąpieliskach, ośrodkach narciarskich oraz miastach posiadających walory historyczne (zabytki, miejsca martyrologii itp.),

- **funkcję kulturalną** – dzielącą się na funkcję oświatową (na przykład miasta uniwersyteckie), religijną (funkcja religijna jest charakterystyczna głównie dla ośrodków pielgrzymkowych, miejsc kultu) oraz funkcję centrum artystycznego (zalicza się tu na przykład miasta, w których odbywają się festiwale filmowe),

- **funkcję administracyjno-polityczną** – siedziby lokalnych, regionalnych, narodowych (centralnych) i ponadnarodowych jednostek administracyjnych, instytucji i organizacji,

- **funkcję militarną** – występującą w miastach, gdzie zlokalizowane są porty wojenne, bazy lotnicze, garnizony wojskowe itd.

Miasta mogą pełnić jedną (miasta monofunkcyjne, funkcjonalnie wyspecjalizowane) lub wiele funkcji (miasta polifunkcyjne). Wśród wymienio-

W latach 1496–1501 przebywał we Włoszech, gdzie w **Bolonii studiował astronomię**, a następnie uczył matematyki w Rzymie. Po kilkumiesięcznej przerwie, którą spędził w Polsce, znów wrócił do Włoch i na uniwersytecie w **Padwie studiował prawo i medycynę**. W 1503 r. uzyskał **doktorat z prawa kanonicznego** na uniwersytecie w **Ferrarze** i wrócił do Polski, gdzie w **Lidzbarku Warmińskim** aż do 1510 r. pełnił funkcję sekretarza i lekarza przybocznego swojego wuja. Prawdopodobnie **tutaj częściowo opracował teorię heliocentryczną budowy wszechświata**. W 1510 r. Kopernik zamieszkał we **Fromborku** i w rozprawie *Commentariolus* opisał swoją teorię. W latach 1516–19 był w Olsztynie zarządcą dóbr kapitulnych, a **w czasie wojny z Krzyżakami (1520–21) bronił tutejszego zamku**. Wiadomo też, że we Fromborku i Kwidzynie kierował budową wodociągów.

Kopernik miał bardzo szerokie zainteresowania, m.in. zajmował się tłumaczeniem z języka greckiego na łaciński dzieł Teofilakta Symokatty. W latach 1505–1512 powstał *Commentariolus* czyli *Zarys nowego mechanizmu świata*; dzieło to pozostawało w zapomnieniu aż do 1878 r. Sam uczyony ponoć nie lubił popularyzować swoich poglądów, a o wnioskach z prowadzonych badań wspominał tylko w gronie najbliższych.

Prawdopodobnie już w 1515 r. powstała rozprawa *De revolutionibus orbium coelestium libri sex* (o obrotach sfer niebieskich), w której przedstawił wszechświat jako zgeometryzowaną przestrzeń ograniczoną nieruchomą sferą niebieską, w środku której znajduje się Słońce, a wokół niego na materialnych orbitach obracają się planety. Prawdopodobnie przez ostrożność Kopernik czekał z opublikowaniem dzieła aż do 1543 r. i zadeptykował je papieżowi Pawłowi III (wydano je w Norymberdze). Pierwszy egzemplarz Kopernik dostał już na łożu śmierci. Kiedy Giordano Bruno wyciągnął z teorii kopernikańskiej wnioski filozoficzne w duchu panteizmu (pogląd filozoficzny odrzucający istnienie Boga osobowego i zakładający, że Bóg istnieje w przyrodzie immanentnie), Kościół umieścił dzieło astronoma na indeksie ksiąg zakazanych, gdzie znajdowało się aż do 1758 r.

Z teorii Kopernikańskiej w XVI w. powszechnie szydzono, zwłaszcza w Niemczech – np. w Norymberdze wybito specjalną monetę kpiącą z uczonego, a Marcin Luter stwierdził „ten błazen chce wywrócić całą sztukę astronomii”.

KORAZJA EOLICZNA → procesy eoliczne

KOREA POŁUDNIOWA – Republika Korei. Państwo położone we wschodniej Azji w południowej części Półwyspu Koreańskiego. Powierzchnia 98 500 km². Liczba ludności 48 199 tys. mieszk. (2004) Stolica Seul. Język urzędowy koreański. Jednostka monetarna 1 won = 100 dzon. Skład etniczny: Koreańscy (ok. 99% ludności). Religie: protestanci (33%), konfucjoniści (23%), buddyści (22%) i inni. Azjatycki tygrys gospodarczy z rozwiniętym sektorem usługowym i przemysłowym (przemysł motoryzacyjny – m.in. Hyundai, informatyczny, precyzyjny i in.). Niewielkie zasoby bogactw mineralnych (wydobycie m.in. węgla kamiennego, rudy żelaza, miedzi i wolframu). Wysokotowarowe rolnictwo. Rozwinięta turystyka. (SJ)

KOREA PÓŁNOCNA – Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna. Państwo położone we wschodniej Azji w północnej części Półwyspu Koreańskiego. Powierzchnia 120 500 km². Liczba ludności 22 698 tys. mieszk. (2004). Stolica Phenian. Język urzędowy koreański. Jednostka monetarna 1 won = 100 jun. Skład etniczny: Koreańscy (99,8% ludności), Chińczycy (0,2%). Religia: bezwyznaniowcy (68%), wierzenia ludowe (16%) i inni. Gospodarka w stanie recesji (efekt systemu centralnego planowania). Większość środków finansowych przeznaczana się na rozwój przemysłu i zbrojenia. (SJ)

KORYTO RZECZNE – najniższa część → **doliny rzecznej** (→ **rzeka**), którą odbywa się stały, epizodyczny lub okresowy odpływ wody. Koryto jest fragmentem → **łożyska rzeki**; składa się

Fot. 12. **Koryto aluwialne – Rycerka Górna (Fot. P. Wałach)**

Fot. 13. **Koryto skalne Cisowca w Bieszczadach Niskich (Fot. P. Wałach)**

z dwóch zasadniczych elementów: dna oraz brzegów (lewy i prawy); może być w różnym stopniu wypełnione wodą; w zależności od stanu wody w korycie wyróżnia się:

- koryto małej wody – modelowane jest przez wody niżówkowe,
- koryto średniej wody – kształtowane jest przez wody najczęściej przepływające,
- koryto wysokiej (wielkiej) wody (wody brzegowej) – formowane jest przez wody wezbraniowe,
- łożyska wód powodziowych – strefy w dnie doliny, położone na zewnątrz koryta wielkiej wody, w obrębie których prędkość płynięcia wód wezbraniowych jest mniejsza.

Kształt koryta (np. szerokość, głębokość, spadek) zależy od przepływu, rodzaju niesionego materiału oraz wykształcenia dna i brzegów. Koryto rzeczne może być wycięte w skale (koryto skalne), w → **aluwiach** (koryto aluwialne) lub w jednocześnie w skale i w aluwiach (koryto skalno-aluwialne). W obrębie koryta wyróżniamy odcinki zróżnicowane pod względem dynamiki przepływu:

- **bystrza (przemiały)** – płytsze odcinki koryta rzecznych, w których następuje przyspieszenie ruchu wody; ich powstanie może być związane ze zwężeniem koryta rzeczno, obecnością przeszkód w postaci progów lub łach bądź z lokalnym przerzucaniem → **nurtu rzeki**. Ruch wody w obrębie bystrzy ma charakter turbulentny (burzliwy), czyli odbywa się w sposób nieuporządkowany, chaotyczny z obecnością licznych zawirowań;
- **plosa** – głębsze odcinki koryta rzeczno; najczęściej występują przy brzegu wklęsłym koryta rzeki meandrującej (→ **meander**). Ruch wody w obrębie plos ma charakter zbliżony do laminar-

nego; odbywa się w sposób powolny, spokojny, regularny bez zawirowań.

Rodzaje form korytowych:

- **łacha** – forma akumulacyjna zbudowana z materiału mineralnego różnej → **frakcji**: piasków, żwirów, głazów itd., złożona w obrębie koryta rzeczno. W zależności od położenia w korycie wyróżnia się łachy: centralne (śródkorytowe) oraz łachy boczne (składane przy brzegach koryta); szczególnym typem łachy bocznej jest łacha meandrowa (→ **meander**);
- **rynna erozyjna** – podłużne linijne zagłębienie w dnie koryta rzeczno o przebiegu zgodnym z kierunkiem płynięcia wody;
- **próg** – forma erozyjna; powstała w wyniku działania erozji wgłębnej przy współdziałaniu erozji wstecznej; stanowi poprzeczną przeszkodę w korycie rzeczno; jej istnienie przyczynia się do lokalnego przyspieszenia prędkości przepływu wód. Progi mogą być założone na skałach o większej odporności, na uskokach tektonicznych lub na pniach i kłodach drzewnych;
- **kocioł** – forma erozyjna; różnej wielkości zagłębienie w dnie koryta rzeczno; powstałe w wyniku działania erozji wgłębnej, przy współdziałaniu → **eworsji** i → **kawitacji**. (JG)

KORZYŚCI AGLOMERACJI – określone korzyści, które sprzyjają koncentracji przestrzennej działalności gospodarczej na obszarze → **aglomeracji miejskiej**. Składają się na nie: oszczędności wynikające ze wspólnie użytkowanej infrastruktury (np. komunikacyjnej), skupienia wykwalifikowanej kadry, obecności jednostek badawczych, istnienie znaczącego rynku zbytu oraz szybszy przepływ dóbr między firmami położonymi w bezpośrednim sąsiedztwie. Korzyści aglomeracji wpływają na rozwój → **obszarów metropolitalnych** i → **okręgów przemysłowych**. Warto zaznaczyć, że poza korzyściami istnieją także niekorzyści aglomeracji, m.in.: przeciążenie sieci komunikacyjnej, ograniczona → **podaż** oraz wysokie ceny nieruchomości czy siły roboczej, a także pogorszenie się warunków ekologicznych. (JG)

KORZYŚCI SKALI – oszczędność kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwo, wynikająca ze zwiększenia skali produkcji lub innej działalności gospodarczej. Powstają, gdy wraz ze wzrostem ilości wytwarzanego produktu lub skali świadczonych usług koszty jednostkowe maleją (koszty

Tab. 102. **Największe porty lotnicze świata**
(wg ilości obsłużonych pasażerów w 2004 roku)

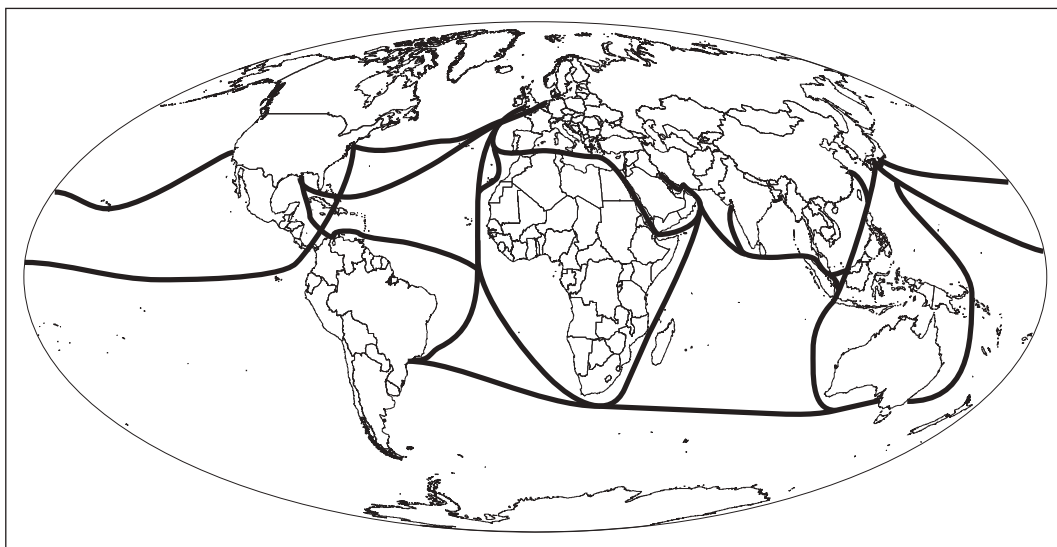
Lp.	Miasto (nazwa portu lotniczego)	Państwo	Liczba pasażerów
1	Atlanta (Hartsfield)	USA	83 606 583
2	Chicago (O'Hare)	USA	75 533 822
3	Londyn (Heathrow)	Wielka Brytania	67 344 054
4	Tokio	Japonia	62 291 405
5	Los Angeles	USA	60 688 609
6	Dallas (Forth Worth)	USA	59 412 217
7	Paryż	Francja	51 260 363
8	Frankfurt nad Menem	Niemcy	51 098 271
9	Amsterdam	Holandia	42 541 180
10	Denver	USA	42 393 766
11	Las Vegas	USA	41 441 531
12	Phoenix	USA	39 504 898
13	Madryt	Hiszpania	38 704 731
14	Bangkok	Tajlandia	37 960 169
15	Nowy Jork (John F. Kennedy)	USA	37 518 143
16	Minneapolis	USA	36 713 173
17	Hongkong	Chiny	36 711 920
18	Houston	USA	36 506 116
19	Detroit	USA	35 187 517
20	Pekin	Chiny	34 883 190

Tab. 103. **Największe porty morskie świata**
w 2003 roku (wg ilości przeładunków)

Lp.	Port	Państwo
1	Singapur	Singapur
2	Rotterdam	Holandia
3	Szanghaj	Chiny
4	Hongkong	Chiny
5	Nowy Orlean	Stany Zjednoczone
6	Houston	Stany Zjednoczone
7	Chiba	Japonia
8	Nagoja	Japonia
9	Guangzhou	Chiny
10	Kwangyang	Korea Południowa
11	Busan	Korea Południowa
12	Tianjin	Chiny
13	Ningbo	Chiny
14	Ulsan	Korea Południowa
15	Antwerpia	Belgia
16	Quingdao	Chiny
17	Kaohsiung	Chiny (Tajwan)
18	Nowy Jork	Stany Zjednoczone
19	Inchon	Korea Południowa
20	Dalian	Chiny

z czego najwięcej było zarejestrowanych w Panamie, Chinach i Liberii. W czołówce krajów posiadających największe floty znalazło się jeszcze kilka państw (poza Panamą i Liberią) tzw. taniej → **bandery**. Do przewozu określonych ładunków wykorzystywane są specjalistyczne statki: **masowce** (transport towarów masowych, czyli wsypywanych luzem do ładowni, transportowanych bez opakowań, np. rudy metali, węgiel, zboża), **drobnicowce** (transport drobnicy czyli towarów liczonych w sztukach), **kontenerowce** (przewóz kontenerów z towarami), **zbiornikowce** (transport

materiałów płynnych) i **chemikaliowce** (zbiornikowce transportujące płynne chemikalia). Główne morskie szlaki transportowe łączą kraje eksportujące ropę naftową z Japonią, USA i Europą Zachodnią. (Ryc. 89.) Większość najważniejszych portów morskich na świecie to porty uniwersalne – w których można przeładowywać różnorodne towary. Istnieją również porty specjalistyczne, w których przeładowuje się określony rodzaj ładunku, na przykład ropę naftową czy węgiel kamienny. Najważniejsze skupiska największych portów morskich świata to Azja Wschodnia (Japonia, Korea Południowa i Chiny), USA oraz Europa Zachodnia. Bardzo ważną rolę w międzykontynentalnych przewozach morskich odgrywają → **kanaly** morskie: Sueski i Panamski, znacznie skracające

Ryc. 89. Ważniejsze morskie szlaki komunikacyjne świata

długość niektórych szlaków transportowych. (Tab. 103.)

Zalety transportu morskiego:

- niskie koszty transportu na dalekie odległości,
- zróżnicowana struktura przewożonych towarów,
- sieć szlaków żeglugi morskiej łączy najważniejsze centra gospodarcze na poszczególnych kontynentach,
- nieograniczony zasięg statków wodnych.

Wady transportu morskiego:

- długi czas dostawy poszczególnych towarów,
- konieczność wykorzystania transportu intermodalnego – użycia innych środków transportu, aby dostarczyć określony ładunek do portu i z portu przetransportować do miejsca przeznaczenia.

4. Żegluga śródlądowa – dzieli się na zalewową, rzeczną i jeziorową. Podział ten ma jednak charakter formalny, ze względu na to, że drogi wodne biegną przez jeziora, rzeki i kanały, tworząc rozległe nieraz systemy dróg wodnych. Jednostkami wykorzystywanymi w żegludze śródlądowej są przede wszystkim barki i holowniki. Żegluga śródlądowa jest jednym z najtańszych rodzajów transportu. Do najważniejszych szlaków żeglugi śródlądowej zalicza się: system Wielkich Jezior Amerykańskich wraz z Rzeką Św. Wawrzyńca, system rzek Europy Zachodniej, którego główną częścią jest Ren, system Dunaju oraz system Wołgi.

Zalety żeglugi śródlądowej:

- możliwość przewozu towarów masowych, przede wszystkim tych o niskiej wartości,

- niski koszt transportu,
- bezpieczny rodzaj transportu dla towarów wymagających ostrożnego przewozu,
- niewielkie zużycie zasobów środowiska przyrodniczego,
- niska szkodliwość dla środowiska.

Wady żeglugi śródlądowej:

- długi czas dostaw,
- konieczność regulacji rzek w celu zapewnienia ciągłości żeglugi.

5. Transport lotniczy – najbezpieczniejszy oraz najszybszy rodzaj transportu, ale i wymagający największych nakładów kapitałowych i wysoko wykwalifikowanej kadry. Szczególnie przydatny w szybkich przewozach towarów i ludzi na dalsze odległości oraz na terenach trudno dostępnych dla innych rodzajów transportu. Największe natężenie ruchu lotniczego na świecie ma miejsce między Europą Zachodnią a USA. W przewozach ładunków i pasażerów samolotami zdecydowanie dominują Stany Zjednoczone. W 2002 USA posiadały najwięcej samolotów na świecie (7952 tys.) i największą liczbę lotnisk (około 15 tys. w 2004 roku na ogólną liczbę około 50 tys. lotnisk na świecie). Duże lotniska o rozbudowanej infrastrukturze umożliwiającej obsłużenie znacznej liczby pasażerów i przeładunek znacznej ilości towarów nazywane są portami lotniczymi. Znajdują się przede wszystkim w pobliżu większych → **aglomeracji miejskich**. Wyróżnia się porty lotnicze: krajowe, międzynarodowe i międzykontynentalne. Przedsię-

DODATEK ENCYKLOPEDYCZNY

opr. Sławomir Jaszczuk

Polska

Geografia

Terytorium i granice

Terytorium	w km ²	w %
powierzchnia całkowita	322 577	100,0
obszar lądowy	311 904	96,7
morskie wody wewnętrzne	1991	0,6
morze terytorialne	8682	2,7

Długość granicy	w km	w %
całkowita	3504	100,0
morska	395	12,6
lądowa	3064	87,4
na wodach granicznych	1290	36,8
z Rosją	210	6,0

z Litwą	104	2,9
z Białorusią	418	11,9
z Ukrainą	535	15,3
ze Słowacją	541	15,4
z Czechami	796	22,6
z Niemcami	467	13,3

Układ pionowy powierzchni

Wzniesienie w metrach nad poziom morza	w % powierzchni kraju
średnio 173	
poniżej 0	0,2
0–100	25,2
100–200	49,7
200–300	16,2
300–500	5,6
500–1000	2,9
powyżej 1000	0,2

Najwyżej i najniżej położone punkty i miejscowości	w metrach nad poziom morza
Najwyższy punkt – Rysy	2499
Najniższy punkt – na terenie wsi Raczkki Elbląskie	–1,8
Najwyższa miejscowość – Gubałówka (Zakopane)	1125
Najniżej położona miejscowość – Żółwiniec	–1,3

Wyższe szczyty górskie – Karpaty

	w metrach nad poziom morza
Tatry	
Rysy	2499
Mięguszowiecki Szczyt	2438
Świnica	2301

Wołowiec	2064
Kasprowy Wierch	1987
Giewont	1894
Beskid Żywiecki	
Babia Góra	1723
Piłsko	1557

Indie	323	275	3,8	0,3
Gwatemala	245	244	3,4	19,8
Etiopia	260	220	3,0	3,3
Uganda	264	186	2,6	7,3
Peru	230	172	2,4	6,3

Pogłowie bydła

Państwa	Pogłowie bydła w mln sztuk	% pogłowia światowego
Świat	1332	100,0
Brazylia	190	14,2
Indie	187	14,1
Chiny	103	7,8
Stany Zjednoczone	96,1	7,2
Argentyna	50,9	3,8
Sudan	38,3	2,9
Etiopia	35,5	2,7
Meksyk	30,8	2,3
Australia	26,7	2,0
Rosja	26,5	2,0
Polska	5,5	0,4

Pogłowie trzody chlewnej

Państwa	Pogłowie trzody chlewnej w mln sztuk	% pogłowia światowego
Świat	951	100,0
Chiny	470	49,4
Stany Zjednoczone	59,6	6,3
Brazylia	32,6	3,4
Niemcy	26,3	2,8
Wietnam	24,9	2,6
Hiszpania	23,5	2,5
Polska	18,6	2,0
Meksyk	18,1	1,9
Rosja	17,3	1,8
Francja	15,1	1,6

Produkcja mięsa

Wyszczególnienie	Produkcja mięsa w mln ton	% produkcji światowej	Produkcja mięsa na 1 mieszkańca w kg
Świat	253,5	100,0	40,2
mięso wołowe i cielęce	58,3	23,0	9,3
mięso wieprzowe	98,6	38,9	15,6
mięso drobiowe	76,4	30,1	12,1
Chiny	70,9	28,0	55,0
Stany Zjednoczone	38,9	15,4	133
Brazylia	18,4	7,3	103
Niemcy	6,6	2,6	79,9
Francja	6,4	2,5	107
Indie	5,9	2,3	5,6

Hiszpania	5,5	2,2	128
Rosja	4,9	1,9	34,1
Meksyk	4,9	1,9	48,8
Kanada	4,2	1,7	134
Polska	3,4	1,3	88,8

Produkcja mleka krowiego

Państwo	Produkcja mleka w mln ton	% produkcji światowej	Produkcja mleka na 1 mieszkańca w kg
Świat	516,6	100,0	82,0
Stany Zjednoczone	77,3	15,0	265
Indie	38,3	7,4	35,9
Rosja	33,0	6,4	228
Niemcy	28,4	5,5	343
Francja	24,6	4,8	412
Brazylia	23,3	4,5	131
Chiny	17,8	3,4	13,8
Wielka Brytania	15,1	2,9	254
Nowa Zelandia	14,4	2,8	3588
Ukraina	13,3	2,6	279
Polska	11,9	2,3	311

Produkcja jaj kurzych

Państwa	Ilość jaj w tys. ton	Udział w świecie w %
Świat	53758	100,0
Chiny	20616	38,4
Stany Zjednoczone	5128	9,5
Japonia	2512	4,7
Rosja	2017	3,8
Indie	2000	3,7
Polska	496	0,9

Pozyskanie drewna (2003 r.)

Państwa	Pozyskanie drewna w hm ³	Udział w świecie w %
Świat	3342	100,0
Stany Zjednoczone	448	13,4
Chiny	286	8,6
Brazylia	239	7,2
Kanada	194	5,8
Rosja	169	5,1
Indonezja	112	3,4
Polska	29	0,9

INDEKS HASEŁ

A

- Abchazja – 5
Abidżan – 5
abisal – 5
Abisyńska Wyżyna – 5
ablacja deszczowa – 5
ablacja lodowcowa – 5
Aborygeni – 6
abrazja – 6
Abudża – 6
acidofity – 6
Aconcagua – 6
Addis Abeba – 6
Adeńska Zatoka – 6
adiabaticzne procesy – 6
Adriatyckie Morze – 7
adwekcja mas powietrza – 7
aerozole atmosferyczne – 7
afelium – 7
afganiec – 7
Afganistan – 7
Afryka – 7
Afrykanerzy – 10
agat – 10
Agenda 21 – 10
aglomeracja miejska – 10
agroturystyka – 11
akman – 11
Akra – 11
akrecja osadu – 11
akrecja skorupy ziemskiej – 12
aktualizm geologiczny – 12
aktywność Słońca – 12
akumulacja osadów – 13
akwen – 13
Akwiński Basen – 13
alabaster – 13
Alandzkie Wyspy – 13
Alaska góry – 13
Alaska Półwysep – 13
Albania – 14
albedo – 14
Aleksandria – 14
Aleucki Rów – 14
Aleuty – 14
Algier – 14
Algieria – 14
alpejska orogeneza – 14
alpidy – 14
Alpy – 14
Alpy Australijskie – 14
alternatywne źródła energii – 14
Altocumulus – 15
Altostratus – 15
aluwium – 15
ambasada – 15
Ameryka Łacińska – 15
Ameryka Południowa – 15
Ameryka Północna – 18
Ameryka Środkowa – 21
ametyst – 21
amfibole – 21
amfibolit – 21
Amman – 21
amonity – 22
amortyzacja – 22
amplituda temperatury – 22
analfabetyzm – 22
Ancylusowe Jezioro – 22
andezyt – 22
Andora – 22
Andy – 22
anekumena – 22
anemometr – 22
aneroid – 22
Angola – 22
Anguilla – 22
anhydryt – 22
animizm – 22
ankieter – 23
anomalie grawimetryczne – 23
anomalie magnetyczne – 23
anomalia termiczna – 23
Antarktyda – 23
Antarktyka – 25
Antigua i Barbuda – 25
antracyt – 25
antropologia – 25
antropopresja – 25
antyklina – 25
antyklinorium – 25
Antyle Holenderskie – 25
antypasaty – 26
antypody – 26
Apartheid – 26
apatyt – 26
Apeniny – 26
Apeniński Półwysep – 26
aphelium – 26
aplit – 26
apocentrum – 26
apogeum – 26
ar – 26
Arabia Saudyjska – 26
Arabowie – 27
Arabski Półwysep – 27
Arabskie Morze – 27
archaik – 27
archipelag – 27
arenityzacja – 28
Argentyna – 28
Arktyka – 28
armator – 29
Armenia – 29

SPIS STANDARDÓW NATURALNYCH

Astronomiczne podstawy orientacji na Ziemi i rachuby czasu

Atrakcyjność turystyczna różnych regionów Polski, Europy i świata

Bezpośrednie i pośrednie metody zbierania informacji geograficznych

Budowa wnętrza Ziemi ze szczególnym uwzględnieniem litosfery

Cechy fizjonomiczne miast typowych dla różnych regionów świata

Cechy gospodarki krajów na różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego

Cechy i rozmieszczenie wielkich regionów oraz okręgów przemysłowych na świecie

Cechy i rozmieszczenie wielkich religii na świecie

Cechy i uwarunkowania ruchu turystycznego w Polsce i na świecie

Cechy klimatów strefowych i astrefowych z uwzględnieniem klimatu Polski.

Cechy klimatu Polski oraz jego zróżnicowanie regionalne

Cechy podstawowych form ukształtowania powierzchni Ziemi. Cechy, rozmieszczenie oraz powstanie wielkich form ukształtowania powierzchni lądów i dna oceanicznego. Ukształtowanie powierzchni kontynentów i wybranych obszarów, w tym Polski. Ukształtowanie powierzchni Polski oraz jej budowa geologiczna

Cechy sieci wodnej kontynentów i Polski oraz jej zróżnicowanie.

Cele i motywy ruchu turystycznego we współczesnym świecie

Cele i zasady rolnictwa ekologicznego

Charakterystyczne zmiany pogody, np. w czasie przemieszczania się frontów atmosferycznych

Czynniki lokalizacji różnych gałęzi przemysłu

Elementy hydrosfery (oceany i morza, rodzaje wód lądowych – powierzchniowych i podziemnych) i zróżnicowanie ich zasobów. Rozmieszczenie zasobów wodnych na Ziemi

Główne cechy sieci osadniczej Polski i uwarunkowania jej rozwoju

Główne regiony rolnicze świata

Główne ugrupowania integracyjne na świecie

Gospodarcze wykorzystanie zasobów oceanów

Konsekwencje dysproporcji gospodarczych i społecznych między krajami (regionami) na różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym konflikt „bogata Północ”-„biedne Południe”

Krażenie powietrza atmosferycznego

Metody prezentacji informacji geograficznej

Najistotniejsze założenia teorii (modelu) cyklu demograficznego

Najistotniejsze założenia teorii heliocentrycznej, teorie kosmologiczne Ptolemeusza i Kopernika

Najważniejsze gałęzie przemysłu w Polsce i na świecie

Ogólna budowa geologiczna kontynentów i oceanów

Okręgi przemysłowe w Polsce

Podstawowe elementy budowy geologicznej (głównych rodzajów skał i ich wzajemnego ułożenia – struktur tektonicznych).

Podstawowe zasady prognozowania pogody

Podział przemysłu i jego funkcje. Struktura i rola przemysłu w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

Podział zasobów naturalnych oraz różne sposoby ich wykorzystania

Porównanie budowy Ziemi i innych planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymich

Pozyskiwanie zasobów mineralnych ze szczególnym uwzględnieniem źródeł energii

Pozytywne i negatywne skutki urbanizacji

Prawidłowości zróżnicowania świata zwierzęcego w zależności od warunków geograficznych

Problem bezrobocia w Polsce i na świecie oraz jego przyczyny i skutki

Procesy krążenia wody w przyrodzie

Przestrzenne i czasowe zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce i na świecie

Przestrzenne zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Ziemia jako przyrodniczy system otwarty

Przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce i na świecie

Przyczyny i konsekwencje ruchu płyt litosfery

Przyczyny i konsekwencje zmian w gospodarowaniu różnymi źródłami energii w Polsce i na świecie

Przyczyny i konsekwencje zmienności pogody. Przykłady wpływu pogody na warunki życia i działalność człowieka

Przyczyny i skutki wielkich migracji na świecie

Przykłady wzajemnych relacji między elementami środowiska przyrodniczego. Współzależności między elementami systemu przyrodniczego Ziemi

Przyrodnicze i antropogeniczne walory turystyczne Polski

Przyrodnicze i pozaprzyrodnicze następstwa zróżnicowania oświetlenia Ziemi

Racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody, w tym wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

Rodzaje obrotów w handlu międzynarodowym Polski i innych krajów. Struktura towarowa i geograficzna obrotów handlu światowego oraz Polski

Rola parków narodowych w zachowaniu naturalnych walorów środowiska (na przykładzie Polski)

Rola usług finansowych w życiu społecznym i gospodarczym danego kraju. Wpływ międzynarodowej wymiany handlowej na rozwój społeczno-gospodarczy państw

Rozmieszczenie głównych języków na świecie oraz języków mniejszości narodowych w Polsce

Rozmieszczenie głównych płyt litosfery oraz cechy ich ruchów

1.

2.

3.

4.

5.

6.

- 1.** Berber w stroju ludowym - mieszkaniec Casablanki w Maroku (Fot. D. Dąbrowski) **2.** Nepalka w autobusie w drodze do Pokhary – Nepal (Fot. D. Dąbrowski) **3.** Mnisi buddyjscy w Kathmandu - Nepal (Fot. D. Dąbrowski) **4.** Nauczający Mędrzy Sadhu z Kathmandu (Fot. D. Dąbrowski) **5.** Kobiety indyjskie niosące wodę (Fot. D. Dąbrowski) **6.** Oaza w południowym Maroku (Fot. D. Dąbrowski)

... I ICH SIEDZIBY • Miasta

7.

8.

9.

10.

11.

7. Asyż – Stare Miasto (Fot. Ł. Kozub) **8.** Wenecja – widok na Wielki Kanał (Fot. Ł. Kozub) **9.** Kreml – widok z Wielkiego Kamiennego Mostu (Fot. D. Dąbrowski) **10.** Nowy Jork – Most Brookliński (Fot. B. Mostowska) **11.** Nowy Jork – Statua Wolności (Fot. B. Mostowska)

Encyklopedie szkolne to doskonała pomoc zarówno w codziennym, szkolnym, studenckim życiu, jak i podczas szczególnie ważnych chwil – na sprawdzianie, na egzaminie, na maturze, zaliczeniu, kolokwium. Encyklopedie są bogatym źródłem ciekawych i fachowo opracowanych informacji. Są tu omówienia lektur szkolnych, interpretacje wierszy, dokładne opisy bohaterów literackich, biografie twórców, a w encyklopediach przedmiotowych – standardy lekcyjne i maturalne, definicje, biogramy. Ich autorzy – nauczyciele i pracownicy nauki zadbali o to, by teksty w nich zawarte były merytorycznie wysokiej jakości, a jednocześnie by były przyjazne dla młodych ludzi, szukających informacji.

Szkoła podstawowa

Gimnazjum

Liceum

GREG
WYDAWNICTWO

31-979 Kraków
ul. Klasztorna 2B

księgarnia internetowa: www.greg.pl

ISBN 978-83-7327-754-0

9 788373 277540 >